

Iva Tajovská

Matky matek

Iva Tajovská
Matky matek

Eroika

© Iva Tajovská, 2007

© Eroika, 2007

ISBN 978-80-86337-66-1

Iva Tajovská

Matky matek

Obyvatelé nížiny kolem zamrzající řeky dostali vánoční dárek. Celé dopoledne se vzduchem proplétaly vločky, a když vítr rozfoukal mraky, slunce rozjiskřilo zasněženou krajinu.

Až do oběda se Kamil s dcerou díval z okna. Teď se těší, až Petra dojí oběd. Maso a brambory jí nakrájel na drobné kousky. Rozčílilo ho, když manželka zase chtěla jídlo rozmixovat.

„Ne, ne, musí jíst jako my, umí to.“

Děvče sedící v židli s přepážkou bránící jejímu sesunutí obědvá už více než půlhodinu. Svědomitě žvýká drobná sousta a některá polknutí doprovází zakuckání. Kamil přechází od okna k ní a občas jí poklepe na záda.

„Dobrý, Petruško?“

„Hm.“

„Říkala jsem ti to, palice jedna. Na co si to hraješ, i tam jí to mixovali.“

Zlobí se na Radku. Za poslední roky už od ní nezná jiný tón než zlobný a podrážděný. Na pár týdnů se změnila, byla vstřícná a laskavá. Vrátil se, uvěřil, chtěl napravit, co se stalo. Ale jakmile všechno společně poskládali do přijatelného obrazu, přestala jeho žena novou situaci zvládat. Utrhuje se a poštekává. Na něj, i na dcerku. Nemá trpělivost. S nikým. Ani sama se sebou.

Petra si otírá hřbetem ruky zbytky jídla přilepené na bradě a odkládá příbor. Pyšně se dívá na otce. Zvládla to. Ten pohled ho dojíká. Chce ji pohladit, ale jeho dlaň se zastaví o studenou, tvrdou hmotu přilby. Ta tvrdost a chlad přejde do celého těla a zabolí. Ucukne a ruku přemístí na její vlašné rameno. Stiskne.

„Jsi šikovná. Moc.“

Radka pomáhá Petře vylézt ze židle. Pak namáčí ručník a otírá jí obličej a ruce. Krabatí se a čeká, až to bude mít za sebou. Dívky v jejím věku sedí v restauracích se svými milými

a decentně si otírají ústa ubrouskem. Jiné už drží v náruči své dítě. O dřez zacinká nádobí a v igelitu na dně koše se uhnízdí kousky odpadlého jídla ze stolu.

„Teď si odpočineš a pak pojedeme na výlet. Podívej se ven, ještě připadlo trochu sněhu. To počasí máme dneska za odměnu.“

Petra se usměje na otce a pokývá hlavou. Pak znovu. Kývá a kývá, Kamil hledí strídavě na bradu a čelo, pohyb hlavy se zrychluje a do obličeje se začne vkrádat úzkost. Dívčin pohled se na okamžik upře do prázdna a hlava se stočí ke straně. Zachycuje ji těsně nad zemí, přilba se jen lehce dotkne koberce. Kleká si, přidržuje ji a přechkává s ní nekonečné vteřiny, tak jako před dvaceti, deseti lety, předevcírem, včera a ráno, stokrát, snad tisíckrát. Tlačí k zemi její zmitající se tělo. Tiskne se k ní. Chtěl by přenést její pohyb na sebe. Přeje si, aby jí dokázal odlehčit, sejmout z ní alespoň část bolesti a každodenní nejistoty, ale jeho tělo může jenom kopírovat její křeč.

Neuspořádané elektrické výboje v Petřině mozku začínají nacházet správnou cestu. Tělo vláční a z obličeje se pomaličku vytrácí napětí. Přichází únava. Vyčerpanost.

Kamil ji přenáší do postele. Sundává přilbu z hlavy a zakopává ji pod postel. Její nakrátko střižené vlasy jsou zplihlé. Vždycky toužila mít je dlouhé jako jiné ženy. Nešlo to. Z praktických důvodů.

Radka stojí strnule u dřezu. Do jejích rukou přitisknutých na hrudi se dostává pohyb. Znovu namáčí ručník a otírá dívčin obličej se zasychajícími slinami. Pokouší se načechrat zpřelámané, neposlušné vlasy. Sedá si na kraj postele vedle Kamila a hladí dceřinu ruku. Čekají na spánek. Po záchvatu nikdy nebývá osvěžující. Zmučené tělo nedokáže ozdravit, ani nezabrání útokům zrazujícího těla, jen na krátký čas osvobodí od myšlenek, kdy to přijde znovu.

Spí. Přivírají dveře a usedají v kuchyni. Kamil si zapaluje.

Dokud není v blízkosti Petry, dokáže nekouřit. Pak ne. Žhnoucí tabák přináší uvolnění a chvilkové oprostění.

„Nehul tu. Nebudu zas prát záclony. A jí to taky nepřidá,“ brada Radky směřuje k pokojíku.

„Pak vyvětrám.“

„Zbláznil ses? Zase budeme topit do aleluja. To mi snad děláš schválně!“ každé následující slovo zesiluje její hlas.

„Prosím, nezačínej zase.“

„To by se ti hodilo, abych pořád mlčela.“

„Ty neumíš mlčet. Vzbudíš ji... Já vím, že je to těžký, do prčic, ale musíme normálně fungovat. Kvůli ní.“

„No to je náramný! Na to se ti holka hodí, abych já nemohla nic říct, protože ty potřebuješ klid. Myslel jsi na ni, když ses kurvil? Myslel, no řekni!“

„Nekřič.“

„Nemyslel. Měl jsi plnou hlavu tý čubky! Já a holka jsme ti byly ukradený. Co sis chtěl na starý kolena dokazovat, ty plešouno opelichanej, co?“

„Tak dost! Nepamatuješ si, na čem jsme se domluvili? Ne?“

„Domluvili? A co ty? To ty jsi všechno podupal. Svoje zásady, sliby, všechno, všechno!“

„Slíbila jsi, že to nebudeme řešit. Proboha, jak se o ni s tvýma nervama chceš starat celý den?“

„Já mám paměť dobrou. Já jo, já jsem nezapomněla na slib věrnosti, ani za dvacet let. Já ne.“

„O koho to tu teď jde? O nás, nebo o ni? Takže naše domluva neplatí?“

„Jak ty to máš jednoduchý! Stalo se – nestalo. Bylo – nebylo! Stalo a bylo! To z tebe nikdo nesejme.“

„Snažím se s tebou znovu žít. Musíš spolupracovat. Vzpamatuj se a nekřič, vzbudíš ji.“

„Hovno, hovno! Já se mám vzpamatovat! Ty se vzpamatuj.“

„Já jsem taky ve stresu a nevytlívám si vztek. Myslíš, že mi to je jedno, když Petru několikrát denně sbírám ze země?“

„Já si vztek nevyžívám. Já ho mám. Mám! Tam se jí to některý dny vůbec nestalo, a tady? Dneska už podruhé! Ta změna jí nesvědčí.“

„Chce to čas, stabilizuje se to. Ale musí mít klid a cítit se tu dobře. Víš, jak se těšila domů.“

„Najednou mluvíš o domově. Ty, kterej jsi ho pošlapal... jako všechno!“

„Kdybych věděl, že to nebudeš zvládat... Unáhli jsme se.“

„Stejně furt myslíš na tu kurvu. Víím to, ani se mě nedotkneš, nic. Ale já bych to stejně nechtěla, nemysli si. Máš jí pořád plnou hlavu. Na mně se ti pořád něco nelíbí. Tak si táhni k ní. Jen mě klidně zase nechej. I s holkou. No táhni!“

„Dobře víš, že jsem to ukončil. Petře jsme popletli hlavu... Lituji toho, všeho lituji.“

„Ty svině!“

Do rozdrážděných hlasů vstupuje sotva slyšitelný zvuk bosých nohou dotýkajících se studené podlahy. Dívka stojí v palbě slov zmrzačených křikem. Sviští kolem jejích uší. Nerozumí, nevěří jim, snaží se je k sobě neupustit. Ale obraz zlobou a nenávistí pokřivené tváře matky se obtiskl do jejího mozku. I tátův. Zsinalý, bezradný.

Obraz, zvuky i vůně purpury, jehličí a cukroví se sjednocují do podivného celku. V křeči dopadá na zem. Tupý, tlumený úder pohlcuje křik. Syrová přímka na temeni hlavy se šklebí a začíná zalévat krví. Tátovo „lituji toho“ a mámina „svině“ zamrzly někde v rozkmitaném prostoru.

Žárovky na třpytivém stromečku blikají.

Kamil poklekává a tiskne se k ní. Snaží se svým tělem utlumit další záchvat. Zoufalství nastartovalo pláč. Jeho vzlykot se ztrácí ve společné křeči.

Radka otevírá lékárníčku a vyndává na stůl dezinfekci a náplast.

Čerstvý sníh je kyprý a blýskavý. Na každý krok reaguje křupáním. Kamilův kabát nesplývá. Dlouhý předmět na jeho prsou rýsuje zvláštní tvar. Studí. Pach kovu a oleje proniká do svěží vůně zimního dne.

„Sedneme si k posedu, Petruško, jako poslední, co říkáš? Myslíš, že zase přiběhnou zajáci a srnky? Podívej, jsou tu čerstvé stopy.“

Petra se těší. Miluje vycházky do lesa, má ráda zvířata, jsou pro ni tak vzácná. Když měla štěstí, viděla je jednou za měsíc a o svátcích. Ale teď bude všechno jinak. Tatínek ví, kam lesní zvěř nejvíce chodí. Dříve, vždycky, když se musela vrátit zpět, vyprávěla řediteli, sestřičkám, ošetřovatelkám a ostatním, kteří dokázali poslouchat, co všechno viděla. I jaký je tatínek znalec přírody. A že má brokovnici, ale nikdy ji nepoužil, protože by nedokázal zabít nevinné zvíře. Snad jen kdyby je přepadl medvěd nebo divoký pes, aby ji ochránil.

„Sedni si sem, Peťulko. Opři se o strom, můžeš si sundat přilbu, nic se ti nestane, je tu jen měkký sníh.“

„Kdyby maminka viděla, že sedím ve sněhu na zemi! Ta by vyváděla,“ hlasem se rozlévá radostný tón. Tiskne si prst k ústům a spiklenecky mrká. Boří dlaně do sněhu, ohýbá prsty a teplé lopatky nanášejí bělost na její a tátovy natažené nohy.

Třpytivým svátečním odpolednem se prolíná smích, jeden radostný, a druhý, jenž je zoufalým produktem spoutané bezmoci a beznaděje. Stoupá ke korunám jehličnanů a výš, blíž k obloze. Snoubí se neslučitelné.

Petra prožívá šťastnou chvíli, klidný okamžik mezi tím, co nemilosrdně bičuje její tělo. S každým přibývajícím rokem se takové chvíle zkracují. A silné léky, které nedokážou záchvaty vyléčit ani jim zabránit, je špiní umělou malátností a zahalují těžkým závojem.

Smějí se. Do nenáviděné přilby házejí sníh a tvarují ji do koule. Opírá se o tátovo rameno. Objímá ji a tiskne k sobě. Ještě před nedávnem takto objímal Ilonu. Stesk a smutek se mu zavrtávají hlouběji do hrudi.

Petřino tělo zaplavuje pocit bezpečí a bezmezná důvěra. Ví, že teď se jí nemůže nic stát. Její silný tatínek ji přede vším uchrání. Nevpustí k ní nic zlého. Pocit bezpečí se přetavuje do sladké únavy. A únava do spánku.

Hladí ji. Nemůže se nabažit skutečnosti, že její tělo teď netvoří oblouk a paty nebičují zem. V její tváři je klid. Usmívá se.

Volnou rukou hrne sníh na hromádku a podkládá její hlavu bělostným polštářem. Z ohybu lesa vycupital zajíc. A druhý. Tečka v dálce se začíná tvarovat do vznešeného těla srdce. Mrak na několik okamžiků odkrajuje sluneční paprsky. A když ho mírný vítr přemístí dál a slunce znovu zalije krajinu, ozve se výstřel.

Stopy ve sněhu se začínají rychle klonovat.

Snad slabost, možná vůle láme jeho kolena. Klečí nad ní. Sladký výraz Petřiny tváře obohatila lehkost. Kamil zavírá oči. Tiskne víčka k sobě. Třesou se. Krotí je dlaní. Z představ se vynořuje štíhlá postava. Blíží se. Usmívá. Ženin úsměv je smutný. Ach, Ilonko... Za ní se objevuje další tvář. Je v ní zlobný škleb. Je to zosobněná výčitka. Prudce otevírá oči. Postavy se začínají rozpouštět.

Naklání se nad Petru. Dívčí čelo nestudí, má stejnou teplotu jako jeho bledé rty. Oprašuje sníh z jejích rukou. Narovnává vlhké pramínky vlasů. Stíny se pomaličku prodlužují. Vstává.

Vzduch rozkmitává druhý výstřel.

Nikdo starší

Marie

„Do prkýnka, zase jsem se probudila!“

Každý ráno je stejný. Každý den, hodina. Nezvyknu si. Nikdy. Už od pohledu jsou mi všichni protivný. Barák plný starců a chcípáků. Dali mě mezi ně. Na pořád. Ta ženská s mokkými mapami pod paží, vedoucí domu nebo jak jí říkají, na mě pořád: „Paní Novotná, tady se vám bude líbit. Jsme nejmodernější dům s pečovatelskou službou v kraji. Je tady všechno, tělocvična, společenské místnosti, kantýna, rehabilitace, pedikúra i bazén.“

Tělocvična! Bazén! Ať se jdou bodnout. K čemu je mi bazén? Já chci svůj domeček, králíky a Ďapku. A svou zahrádku. Teď to tam zplányrujou. Co bude s mými růžemi? Copak je někdo, kdo se o ně nestaral, ocení? K čertu se vším. I s povedenou dceruškou. Vyhnat mámu z baráku a ještě se u toho tvářit ušlechtilé, to by jí šlo.

„Je to pro tebe to nejlepší řešení. Sama to už nezvládneš. Potřebuješ dozor, chováš se zmateně, zapomínáš a já nemám čas za tebou chodit a hlídat tě. Nebudu každý den trnout, co vyvedeš. Beztak barák není tvůj a stejně je na rozpadnutí.“

Václava. Jediná dcera. Sama je v důchodu a mě vyžene sem. Prý pro mě to nejlepší. Pro mě? Houby, pro ni. Jako by se o mě někdy starala. Přišla tak nanejvýš jednou za měsíc, aby udělala, jak říká, pořádky.

„Mami, proč tu máš vždycky takový bordel? Kde se tu pořád bere tolik věcí? Ty to snad taháš z popelnic nebo co?“

Moderní ženská – pro korunu by si koleno nechala vrtat, ale přitom s některými věcmi šeredí, až zůstává rozum stát.

Šňůrku na balíčku klidně přestřihne, než by si s uzlíkem dala trochu práce. Trpělivost jí chybí. A když je pak potřeba něco přivázat, tak se provázek kupuje za hříšný peníze. A se starými papíry to bylo to samý. Já je celý měsíc sbírala, rovnala a ona mi je klidně před očima hodila do kamen, než by je svázala a odvezla do sběru. Ke mně vždycky přiletěla jako fúrie, popálila a povyhazovala, co se dalo. Dokonce i jídlo. Kolikrát jsem si před ní musela schovat zbytky v troubě nebo i ve skříni na šaty. Vždycky to vyšmejčila.

„Mami,“ ječela na mě, „vždyť je to už chycený, chceš se otrávit?“

Najednou. Celý život jsem všechno snědla, ani ždibec kůrky nevyhodila, a nikdy mi nic nebylo. Vyhazovat jídlo! Kdo to kdy viděl? Co jsem dělala a jedla celý měsíc, kdy za mnou nepřišla, jí bylo úplně jedno. Že jsem do posledku tahala domů vodu od studny přes silnici, abych měla na vaření, nádobí a zalévání, to jí bylo jedno. Ale eklovat se, že se mi to v baráku neblýská čistotou podle jejích představ, to jí šlo náramně. Nikdy se nezeptala, jak se mám, ale první, co udělala, bylo, že popadla smeták a začala mi zametat pod nohama. Aby dokázala, že je lepší a čistotnější než vlastní máma. Vždycky než měla přijít, jsem si s úklidem dala obzvlášť záležet. Vstávala jsem ve čtyři ráno a nanosila osm kýblů vody. Zatopila v kamnech a vodu ohřála. Z půlky jsem umyla nádobí a zalila kytky. Zbytek vody jsem nalila do vaničky. Vykoupala jsem sebe, potom psa a nakonec tou vodou vytřela podlahu. Tak se hospodaří, to není otočit si kohoutkem a šeredit.

„Zařídili jsme ti nejlepší dům s pečovatelskou službou. Tady už nemůžeš zůstat. Nájemní smlouvu ti majitel neprodlouží, dům je na spadnutí,“ oznámila mi před Velikonoce-mi, jako by se nechumelilo.

„Nejlepší samice je kotná. A co bude s Ďápkou? Růže už nasazují na květ.“

„Pár věci si můžeš vzít, třeba tuhle úzkou skříň a obrázky. O zbytek se s Mojmírem postaráme.“

Postarali. Mají velký barák, všechny úspory jsem jim dala, když stavěli, a sama byla celý život v nájmu. A co udělali s Ťapkou? Odvezli ji k veterinárovi. Ani jsem se s ní nerozloučila. Prý už je stejně stará a ta injekce nebolí. Měli mě odvézt s ní. Injekcí se nebojím a taky jsem stará.

Nenávidím tuhle místnost. Je větší, než byla moje světnička. Ale je moc bílá, studená, neútluná. Co mi je platný, že mi Václava s Mojmírem pověsili na zeď obraz s karafiáty a čestné uznání za vzornou práci v přádelně? Nelíbí se mi tu. Ne, nezvyknu si. Starou bábu přesadit do takový klece! Nikoho tu neznám, ani nemám chuť se s někým cizím vybavovat. Jsem tu nejstarší. Je hrozný, když člověk zestárne tak, že potkává už jenom mladší. Ta z prvního patra, který prý už taky bude devadesát, ani nevychází ven. Aťsi je zalezlá. Stejně se tu neumí nikdo bavit o ničem jiným než o nemocích, doktorech, co bylo k obědu a co koho bolí.

No dobrá, odsoudili mě. Přidělili celu, čekárnu na zubatou. Však ona si mě tu snad už brzo najde. Než mě sem vyšoupli, začali hrabat na zahrádce krtci. Jednu kupku vedle druhý, jo, už mi začali kopat hrob, bábo, chystej se. Tam si měla přijít, líp by mě tam našla, v téhle čekárně na smrt holka nestíhá, je tu moc zájemců a špatný doktor.

Smrdí to tu. Když je vítr, od chemičky ve městě sem jde pach. K ránu mě to může zadusit. A některý lidi tu taky smrdí. Ten prokouřený dědek, co se mou včera seděl v jídelně, se snad ještě letos nemyl nebo co. Co je s mým domečkem? Co je s mou voňavou zahrádkou?

Jsem ve vězení. Odsouzena za zločin – zestárla jsem. Dostala jsem doživotí. Ještě že tu mám alespoň vařič. Ale pec to není, pořád mi na tý elektrice něco kypí a přetéká. A je tu špatná voda, když si chci uvařit meltu s mlíkem, vůbec není tak dobrá, jako byla doma. A ke všemu mi ta

mladá pečovatelka koupila špatnou meltu, přivezla nějakou novinku, slabá je a má divnou chuť, člověk si už ani nepochutná.

Jo, kdybych byla doma, to by byla jiná. Už by se mi na kamnech vařily brambory a já bych si odskočila kousek do lesa na svá místa pro hříbky. Jak já bych si dala svoji starou dobrou bramboračku! Copak se tady na téhle ploténce dá něco pořádně uvařit? O pečení si můžu nechat jenom zdát. A v čem taky? To nikoho nezajímá. Kde bych si tady asi tak posbírala spadáný švestky do buchet?

K zbláznění, k zbláznění to tu je. Ještě že za mnou chodí Ilonka. Hodná holka, hodnější než její máma. A Monička, moje pravnučka zlatá. Jo, ty na mě mají čas, ty jo. Alespoň na něco se můžu těšit. Jen Ilonka se mi moc nelíbí. Je taková smutná, ustaraná. Mezi obočím se jí začínají dělat vrásky. Při každé návštěvě se zdají být ještě hlubší. Pravda, už jí přibyl čtvrtý křížek, ale vždycky to byla pohledná ženská. Já vím, že s tím svým je nešťastná. Nemusí si stěžovat, abych to poznala. Hned, jak jsem ho poprvé viděla, věděla jsem, že ji nic dobrýho nečeká, na to já mám čuch. Copak to je za život s vojákem z povolání? A ještě k tomu Slovákem, který si rád přihne? Ne, neměla si ho brát. Ale kdyby ho nepotkala, nebyla by Monička. Je radost se na ni podívat. Snad alespoň ji čeká lehčí život. Je hezký dívat se na její hladouckou, čistou tvář, velká kukadla a dlouhé vlasy až do pasu. Taky jsem takové měla. Cha, ještě mám, jen se ten můj bílej, hubenej ocásek, co stáčím do drdůlku, setsakra-mentsky ztenčil.

Jenomže já jsem nebyla tak hubená. Chudoba byla, to jo, ale jídlo bylo grunt. Vždycky jsem se vydatně najedla. Třebaže to byla jenom melta s mlíkem a nadrobeným chlebem. Cožpak bych mohla vydržet takovou dřinu? Všechny starosti? Ach ne, zaplať pánbůh, že už nejsem mladá. I kdyby mi někdo nabízel, že mi ubere padesát šedesát let, ani za nic

bych to nebrala, ne, ne, ještě jednou prožít všechno znovu, ne, ach jak já jsem už unavená! Nikdo by se mnou neměnil, nikdo. Nic z mého života, který od narození byl jak vystřižený ze špatného románu. Tatínek se po smrti maminky u porodu hnal do chomoutu a pak si taky umřel. Macechu a nevlastní sestru jsem měla. Pro ně jsem nikdy nebyla Maruška nebo Mařenka. Pro ně, ani pro nikoho později. Služku jsem jim dělala, jako Popelka. Dřela jsem jako kuň. Jenže Popelku si našel bohatý, hodný princ. Mě nehledal. Můj život neměl s pohádkou nic společného.

Posledně se mě Monička vyptávala na pradědu. „Proč o něm nikdy nemluvíš? Jaký byl? Vyprávěj mi o něm.“

Nemluvím, nemluvím. Ještě teď, když si na něj vzpomenu, se ve mně všechno svírá. Na hrobě jsem mu byla jen jednou, už mě tam nikdo nedostane. Nebudu se dívat na jeho jméno na náhrobku. I moje tam už je, jen tam chybí datum u křížku. Václava je praktická, jen co je pravda. Když si představím, že mě pak položí vedle něj! Rozprášit bych chtěla, alespoň v něčem bude po mém. Ať se cuká, to mi je jedno. Ne, už se nenechám přesvědčit tím jejím: „Ale co to zase vymýšlíš, mami, v hrobě je ještě jedno místo pro urnu, co to komplikuješ? Náhrobek je vytesaný, s tím se už nedá nic dělat.“

Kdepak se Monička zdržela? Už tu měla být. Vždyť to mám tady napsaný v kalendáři. Chodí každý úterý kolem čtvrtý. Nemůžu se jí dočkat. Vždycky, když ji vidím mezi dveřmi, mám pocit, že mi sem přinesla kousek jiného světa. Svěžího, vzdušného, barevného. Konečně! „Už jsem se, Moničko, bála, že jsi na mě zapomněla.“

„Kdepak, jen mi ujel autobus. Hned udělám čaj, přinesla jsem zákusky.“

„Ale ty zlobíš, proč utrácíš, víš, že mám pro tebe vždycky nachystanou svačinu a něco sladkého.“

Ráda se na ni dívám, jak s chutí jí. A moc ráda poslouchám, když vypráví legrační historky ze školy, o svých kamarádkách, i o tom, co je nového venku, v tom světě, kam já už nepatřím. Dopijíme čaj, Monička umývá nádobí a sedá si do křesla naproti.

„Ale teď zase mluv chvíli ty. Posledně jsi mně neodpověděla, když jsem se ptala na pradědu. Tak jaký byl? Babička o něm taky moc nemluví.“

„To se divím, měli se docela rádi. K ní se nechoval jako ke mně. Na jeho pohřbu brečela. Já ne, nešlo to.“

„Nebyl na tebe hodný?“

Co jí to zase popadlo a zase začíná, proč se vyptává zrovna na něj a připomíná mi ho?

„Nechceš o něm mluvit?“ obličej Moniky se starostlivě krabatí. Vstává, přehrabuje se v tašce a kontroluje mobil. Snad už zase nechce jít?

„Byla jsem ta nejspokojenější vdova ve vsi.“

Monika zavírá tašku, sedá si a překvapeně se na mě dívá. „Opravdu?“

„Držela jsem smutek, chodila v černém a nikde o něm špatně nemluvila. Ale stejně všichni věděli, že měl ruce do zadu a rád si přihnul. Válečný invalida, věčně bez práce. Byl prolezlý zlobou až po uši... Nechtěl nás.“

„Koho nás?“

„No mě ani Václavu. Když už se to muselo narodit, prosadil si, že se bude jmenovat po něm. No jo, no, na ni si časem zvykl, ale mě nikdy neměl rád, protože si mě musel vzít a ještě jsem měla holý zadek, jak mi pořád předhazoval. Jako by on bůhvíco měl.“

„Cože, ty ses musela vdávat? To i tenkrát se to... před svatbou... taky...?“

„A co si myslíš, že tenkrát byli lidi jiní než teď? Jen to byla o hodně větší ostuda. Přes břicho jsem se málem nedostala k oltáři. Děcko se narodilo necelý měsíc po svatbě.“

„Vždycky mi chyběl nějaký čistokrevný strejda nebo teta. Ty jsi už další dítě nechtěla?“

„Ne! Ale stejně po pěti letech přišel na svět hoch, málem jsem u porodu přišla o život. Než jsem ho stačila vyplat z plínek, chytnul záškrt. Závěje byly až do polovic oken. A doktor stál moc peněz. On pro něj nejel a malý umřel. To třetí jsem taky nechtěla. Sousedka mi nasekala kořen z pampelišek. Tou hořkou kaší jsem se málem udávila. Tři dny po sobě, třikrát denně jsem to do sebe soukala. Ještě teď mi je na zvracení, když si na to vzpomenu. Ale pomohlo to. Ženský si musely umět pomoci. A odpomoci.“

„To jsem nevěděla, že se to takhle... dělalo.“

„Co zbývalo jinýho? S ním už jsem do jedny postele nikdy neulehla. Nikdy, stejně jsem mu byla dobrá jen na práci a na vylití vzteku. Dělala jsem všechno možný, abych od něj měla pokoj. Aby mi upletl další dítě? Jak bych je všechny uživila? A kdybych vypustila duši u porodu, kdo by se postaral o Václavu? Ten prácebojsa určitě ne.“

Monička odkašlává a už nemluví tak vesele a nahlas, jako když přišla. „Nevěděla jsem, že jsi to s ním měla tak těžký.“

„Těžký? Horší než to. Ale copak se hodí takový věci vykládat pravnučkám? Když si na to vzpomenu... pomalu se ani mně samotné nechce věřit, že to tak bylo.“

„Už jsem dávno velká holka. A já ti věřím, žila jsi v těžké době.“

„Vlekla jsem ho celý život jako břemeno. Živila ho a trápila se s ním. Když si koupil noviny, tak je hned po přečtení hodil do kamen, abych se já nezdržovala od práce.“ Co se to děje? Najednou o něm dokážu otevřeně mluvit, poprvé v životě. Připadám si jako žalobníček, vím, že se to nehodí, ale jde to ze mě samo, když vidím vážnou, soustředěnou tvář Moničky, chci přestat, ale každá vyřčená věta mi přináší úlevu. „Pořád jsem si představovala, jak už konečně umřel.“